

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Politická participace a volební systémy

Občanský průkaz 4.0 – kompetence pro demokratickou kulturu
(reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008154)

Zapojení občanů do politiky (participace)

- ✓ základní podmínka fungování demokracie
- ✓ různé přístupy k demokracii:
 - elitistická teorie demokracie (např. Joseph A. Schumpeter)
 - reprezentativní demokracie (např. Robert Dahl)
 - deliberativní demokracie (např. Jürgen Habermas)
- ✓ občanská participace leží „v srdci demokracie“

Politická participace

- ✓ aktivity spojené s aktivním a pasivním volebním právem (volební účast či kandidatura) či s tím, co mu předchází (účast na politickém mítinku, pomoc v předvolební kampani apod.); nejen volby, ale i referendum
- ✓ členství v organizacích občanské společnosti, účast v diskusích o politice
- ✓ petice, psaní veřejně dostupných textů, letáků apod.
- ✓ ovlivnit politické rozhodování

Minimalistická teorie demokracie

- ✓ v jádru demokracie volby
- ✓ Joseph A. Schumpeter
- ✓ základem demokracie - soutěž mezi vůdci
- ✓ v jádru demokracie tak stojí pravidelné volby
- ✓ volby - akt, při němž si ovládaní (voliči) vybírají své zástupce do určitých funkcí nebo orgánů
- ✓ v ČR se přímo volí: prezident, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, Senát Parlamentu ČR, krajská zastupitelstva, obecní/městská zastupitelstva (v osmi městech navíc zastupitelstva městských částí/obvodů), Evropský parlament
- ✓ v některých zemích se přímo volí ještě další orgány: starostové, okresní zastupitelstva, zemské parlamenty, ale i soudci, místní šerifové, školské rady apod.

Volební systém

- ✓ mechanismus, jakým se převedou počty odevzdaných hlasů na výsledné rozhodnutí
- ✓ „spravedlnost“, či „nespravedlnost“ - mylné uvažování
- ✓ volební systémy mohou:
 - napomáhat ustavení co nejrepresentativnějšího zastupitelského sboru (za cenu snížení akceschopnosti)
 - nebo naopak zajistit akceschopnost (za cenu snížení reprezentativnosti)

Typologie volebních systémů

✓ VĚTŠINOVÝ VOLEBNÍ SYSTÉM

- systém relativní většiny (First Past the Post - FPTP) - vítězí ten, kdo získá prostou většinu hlasů
- systém absolutní většiny - vítězí ten, kdo získá absolutní většinu hlasů
 - *tzv. dvoukolový systém*
 - *alternativní hlasování*

✓ POMĚRNÝ VOLEBNÍ SYSTÉM

- systém kandidátních listin - rozděljuje mandáty pro skupiny kandidátů v poměru k počtu hlasů získaných od voličů
- systém jednoho přenosného hlasu

✓ SMÍŠENÝ VOLEBNÍ SYSTÉM - POLOPOMĚRNÝ

Doporučená literatura

- Balík, Stanislav a kol.: *Většinový systém pro sněmovní volby? České zkušenosti a debaty*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2013.
- Chytilík, Roman, Jakub Šedo, Tomáš Lebeda a Dalibor Čaloud: *Volební systémy*. Praha: Portál, 2009.
- Lebeda, Tomáš: Volební systémy. In: Novák, Miroslav a kol.: *Úvod do studia politiky*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2019, s. 673-713.
- Vráblíková, Kateřina. Politická participace a její determinanty v postkomunistických zemích. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, roč. 45 (2009), č. 5, s. 867-897.